

SMÅSKALIG NATURVÅRDSBRÄNNING – FYR FÖR FLORA OCH FAUNA!

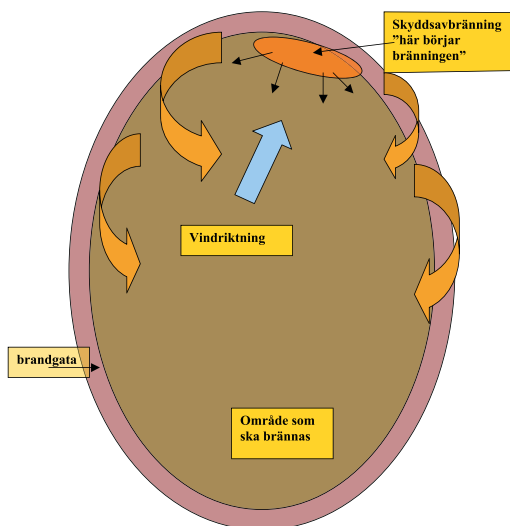

Småplantor av slåttergubbe och andra fibblor tittar fram i det brända gräset.

Att bränna för att bättra på betet i markerna är en kunskap som generationer av bönder har använt. Och genom att fläckvis bränna gräs och örter, tidigt om våren, kan markerna hållas i god hävd. En hävd som ger områden med örter möjlighet att blomma under sommaren eller att få partier där tjockt fjolårsgräs ligger som en filt att åter bli till örtrika gräsmarker. Vissa marker - eller delar av dem, med många blommande örter kan kanske betesfredas och sparas för pollenoch nektarbesökande insekter – för att sedan brännas nästkommande vår. Rätt använd och med eftertanke kan småskalig naturvårdsbränning öka mångfalden i våra gräsmarker.

Ska man leka med elden – VARFÖR?

Att bränna bort tjocka lager av gammalt gräs minskar näringsansamlingen i marken. På det viset kan markerna hållas magra då kvävet går upp i luften och askan dessutom höjer markens pH. Många örter gynnas som i sin tur lockar till sig blombesökande insekter. Att elden här och där skapar bara markfläckar ger möjlighet för nya fröplantor att gro samtidigt som bin och andra steklar hittar platser för bobygge. Alla insekter gynnas inte av elden. Många biodlare vet att bisamhällen reagerar på rök, arbetsbina fyller krävan med honung och gör sig beredda på flykt – tänk på att inga bigårdar hamnar i rökplymen från din planerade bränning. I olika stadier av sin utveckling använder en del insekter föran som övervintringsmiljö. En god försiktighetsprincip är därför att inte bränna överallt varje år. Genom att spara en dikesren här, en väggkant där eller en liten torrbacke finns hela tiden variationen mellan mat, skydd och boplatser. Kanske kan du dela in marken i mindre ytor där bäckar eller stigar kan hjälpa till som brandgator – låt en 1/5-del stå och blomma och skapa med bränningen en brandmosaik där variationen mellan nybrända och lite tjockare grässvålar finns över 5-årsperioden.

Under historien har elden använts av bönder för röjning och för att stärka gräs- och örtväxten i ångar och betesmarker – idag kanske den gör mest nytta för mångfalden. Tänk bara på de ständigt återkommande ljunghedsbränningarna i sydvästra Sverige – en tradition som aldrig helt försvunnit och ännu blommar ginst och slåttergubbe på hedarna.

Motvind, vatten och kritiska hörnan – HUR?

Att bränna i svag motvind innebär att du har bättre kontroll över elden, eldfronten rör sig långsamt och bränningen går ner på djupet så att föran bränns bort. Från vilket håll vinden blåser vid det enskilda tillfället avgör var och hur du ska tända. Redan vid en måttlig vind, ca 6-8 m/s kan det vara olämpligt med naturvårdsbränning. Börja bränningen i det hörn där säkerhetsbehovet är störst med en skyddsavbränning. Med en ställkratta och lite hopräfsat torrt gräs kan du lätt styra elden dit du vill. Bränningen kan börja som en långsmal remsa, lågorna har en liten omfattning och är lätt att bevaka. Se till att det finns bra brandbegränsningslinjer, brandgator, i ytterdelen av området. Vägar och diken är

Frampå dagen är det dags att tända på.

Med en enkel strilkanna håller du enkelt stigar som brandgator.

Backsippor tittar fram efter bränningen.

Text och foto: Kill Persson

utmärkta och ibland kan en enkel stig med lite bar jord som du vattnar längs begränsa eldens riktning. Är stigen helt gräsbevuxen kan du med röjsåg med snöre slå en extra bredd längs stigen på den sida där du planerar att bränna. Självklart ska du alltid ha tillgång till vatten, fyll upp några strilkannor som placeras ut längs brandgatorna. En ruska, stålkratta eller flamdämpare (ett bra specialredskap som liknar en lövräfsa där metallbladen är platta och solfjäderlika) ska finnas för de som hjälper till med bevakningen. Med redskapen kan man "sopa" ut små brandhårdar om elden försöker krypa ut över brandgatorna. När den mest kritiska delen bränts av kan du tända i bågar upp mot vinden så att mindre delar på detta vis medvindsbrinner mot den redan avbrända delen.

När det gula torkat och det gröna inte spirat – NÄR?

När vårsolen torkar upp fjolårsgräset och årets nya gröna växtlighet ännu inte spirat är det dags! I sydligaste delen av landet kan det vara läge för bränning redan i slutet av mars och sedan varar säsongen till början av maj. När årets nya grönska vuxit igenom fjolårsgräset är det helt enkelt för svårt att få branden att ta sig. Variationerna från söder till norr och från väster till öster är stora – din egen kunskap och erfarenhet måste styra.

Tidpunkten på dygnet varierar den också. Morgondaggen behöver torka upp så att det på förmiddagen först är läge för att börja med den långsamma skyddsavbränningen, efter detta kan större ytor säkert brännas av. En annan dag kan det en sen eftermiddag torka upp och den kommande kvällsdaggen innebär att risken för att brandområdet hastigt flamar upp minskar. Tänk dock alltid på att det behövs efterkontroll så att inga stubbar eller mosskuddar ligger och pyr och flamar upp vid en tillfällig vindpust. Det kan behövas en vända med strilkannan – du får helt enkelt vattna på strategiska platser.

Tänk alltid på följande:

Avstånd – hur ser det ut runt om där du planerar din småskaliga bränning – skogsmark?, - byggnader?, - behövs brandgator förstärkas?

Avgränsning och skydd - börja så smått, skyddsavbränn vid den kritiska hörnan. Ha alltid vatten tillgängligt. Se till att det finns redskap och folk på rätt plats.

Bevakning – elden ska bevakas tills den är släckt. Särskild kontroll efter några timmar kan behövas vid askhögar, stubbar eller liknande. Elda inte efter mörkrets inbrott.

Larmrutin – kontrollera alltid brandprognos via Räddningstjänsten. Ha alltid mobiltelefon till hands så att du kan larma vid behov. Att känna till områdets geografiska koordinater eller fastighetsbetäckning underlättar.

Att hålla i stickan - ANSVAR

Småskalig naturvårdsbränning sker under eget ansvar, du som tänder är ansvarig för att ingen olycka sker. Markägaren måste alltid vara informerad. I vissa fall kan Räddningstjänsten behöva informeras, men tänk på att informationen inte automatiskt innebär att det är okej att bränna. Du har alltid ett eget ansvar om du tänder!. Den lokala brandmyndigheten kan via brandriskprognoser utfärda lokala eldningsförbud, Kontrollera alltid brandriskprognos via telefon, telefonsvarare finns hos Räddningstjänsten i varje kommun eller kolla upp aktuell prognos via Internet.

Vem kan få ersättning?

Du kan få ersättning för småskalig naturvårdsbränning. Då måste du redan ha eller söka ersättning för marker med särskilda värden, slätterängar eller betesmarker. Vidare ska du uppfylla villkoren för dessa ersättningar under hela 5-årsperioden. Nivån på ersättningen för naturvårdsbränningen bestäms av länsstyrelsen. Utbetalning ansöker du genom att skicka in din SAM-blankett (eller via SAM Internet) varje år under åtagandeperioden.